

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Державної установи
«Інститут всесвітньої історії
НАН України»
член-кореспондент НАН України,
доктор історичних наук, професор

А.І. Кудряченко

«15» травня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВИКЛАДАЦЬКА ПРАКТИКА

галузь знань: **В** «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»
спеціальність: **032 (В9)** Історія та археологія
освітній рівень: **третій** (доктор філософії)
освітньо-наукова програма: **Історія**
вид дисципліни: **обов'язкова**
Форма навчання **денна**
Навчальний рік **2025/2026**
Кількість кредитів ЄКТС **3**
Мова викладання, навчання
та оцінювання **українська**
Форма заключного контролю **диференційований залік**

Ухвалено Вченою радою
ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»
(протокол № 3 від 15 травня 2025 р.)

Розробники програми:

МЕТЕЛЬОВА Тетяна Олександрівна, кандидат філософських наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу теорії та методології всесвітньої історії ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України».

ЦАПКО Олег Михайлович – кандидат історичних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу історії нових незалежних держав ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»;

Викладацька практика здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти є суттєвим компонентом їх підготовки до науково-педагогічної діяльності та видом практичної діяльності здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти щодо здійснення освітнього процесу в закладах вищої освіти, яка передбачає презентацію власних наукових досягнень здобувачів, а також викладання певних навчальних дисциплін, організацію всіх видів освітньої та наукової діяльності здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти.

Викладацька практика є невід'ємною складовою частиною ОНП і включає в себе як лекційні, семінарські та самостійні заняття з теоретичної підготовки до практики (пререквізити з практики – ОКЗ, 4 кредити), так і проведення здобувачами третього освітньо-наукового рівня лекцій та семінарських занять зі студентами (ОК10, 3 кредити). Теоретична підготовка до викладацької практики включає в себе вивчення педагогічних теорій, психології навчання, методик викладання історичних дисциплін у закладах вищої освіти, опанування організаційних та навчально-методичних аспектів роботи викладача гуманітарних дисциплін, зокрема, історичних, знання з ораторського мистецтва, з культури мовлення науковця.

У системі професійної підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти викладацька практика виконує певні взаємообумовлені функції, а саме:

- адаптаційну (проявляється в тому, що аспірант не лише знайомиться з видами навчальних занять, методами, прийомами та формами організації освітнього процесу в закладі вищої освіти, а й звикає, пристосовується до режиму викладача, починає орієнтуватися в системі відносин, цінностей, традицій ЗВО; усвідомлює всі тонкощі організації науково-педагогічної діяльності);

- дидактичну (передбачає перевірку теоретичних знань на практиці; формування основних педагогічних умінь і навичок, розвиток педагогічної свідомості, що в площині ідеальних уявлень переходять у систему реальних установок та поглядів здобувача);

- розвиваючу (полягає в тому, що під час практики розвиваються педагогічні здібності аспірантів, формуються компенсаторні вміння; відбувається

розвиток в особистісному, професійному, науково-дослідницькому аспектах);

– діагностично-прогностичну (під час практики аспірант може оцінити свій емоційний стан у процесі комунікативної взаємодії зі студентами, колегами, викладачами; реальні умови педагогічної діяльності сприяють формуванню професійних якостей майбутнього фахівця);

– рефлексивну (практика передбачає запуск рефлексивних процесів, будь-яке ускладнення, зупинка діяльності сприяє аналізу й пошуку шляху подолання труднощів як можливість продовження дії в розвиненій, удосконаленій формі; формуються три вихідні складові структури рефлексії: дослідницька (відповідає за реконструкцію ситуації), критична (виявляє причину ускладнення), нормована (генерує рішення, створює новий спосіб діяльності).

Організація викладацької практики аспірантів ґрунтується на принципах креативності (актуалізація та стимулювання творчого підходу аспірантів до підготовки та здійснення навчальної та науково-дослідницької діяльності); науковості (відбір змісту та побудови навчальних занять у закладі вищої освіти з урахуванням закономірностей педагогічного процесу).

Проведення викладацької практики аспірантів здійснюється у форматі офлайн або онлайн.

ОПИС ВИКЛАДАЦЬКОЇ ПРАКТИКИ (розподіл за годинами)

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом
	Денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Рік підготовки
Загальна кількість годин – 90	2 -
Кількість тижнів - 8	Семестр 4:
Аудиторних годин – 8	Лекції, які читає практикант (год.)
	2 -
	Практичні (семінарські) заняття, які проводить практикант (год.)
	6 -
	Самостійна робота – ознайомлення з досвідом провідних викладачів бази практики, відвідування їх

	лекцій і семінарських занять, ознайомлення з організацією навчального процесу, документацією кафедри тощо (год.)
	78
Вид підсумкового контролю: Звіт та диференційований залік Форма підсумкового контролю: усна	4

Мета викладацької практики аспірантів – підвищення рівня професійних компетентностей, необхідних для викладацької діяльності у закладах вищої освіти та оволодіння сучасними методами викладання.

Завдання викладацької практики:

- знайомство з організацією навчального процесу;
  - набуття, поглиблення та вдосконалення навичок навчально-методичної роботи;
  - розвиток педагогічної майстерності;
  - застосування різних форм організації навчальної діяльності студентів та здобувачів освіти третього (освітньо-наукового) рівня та способів оцінювання їх знань і вмінь;
  - застосування сучасних інформаційних технологій у процесі викладання;
  - оволодіння навичками та методикою викладання у ЗВО історичних дисциплін;
  - формування комплексу професійних компетентностей, необхідних для успішної педагогічної діяльності у вищій школі.
- поглиблення знань зі стратегії розвитку сучасної історичної освіти у системі підготовки фахівців з вищою освітою третього рівня;

Об'єктом викладацької практики аспірантів є викладацька діяльність у закладах вищої освіти та наукових установах.

Предметом практики виступають закономірності, технології, методи, прийоми та засоби наукової та викладацької діяльності.

За підсумками проходження викладацької практики аспірант повинен **знати:**

- основні нормативні документи, що регламентують наукову та науково -

технічну діяльність і освітній процес: закони України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016 р.); «Про освіту» (2017 р.), постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» (2016 р.);

- стратегічні орієнтири та тенденції сучасної історичної науки та історичної освіти у вітчизняному, європейському та світовому вимірі;

- методологічні засади сучасних історичних досліджень та організації освітнього процесу у вищій школі у контексті новітніх підходів;

- особливості професійної підготовки фахівців з вищою освітою третього (освітньо-наукового) рівня;

- специфіку організації науково-дослідної роботи у наукових установах, грантових проєктах, у системі підготовки фахівців з вищою освітою третього (освітньо-наукового) рівня.

Уміти:

- реалізовувати сучасні наукові й освітні стратегії у власній науковій й освітній діяльності;

- імплементувати в науково-освітню діяльність здобутки вітчизняної та зарубіжної історичної науки та результати власних наукових досліджень;

- презентувати свої наукові ідеї, наукові праці, оцінки історичних подій, явищ, персоналій, сучасні освітні технології навчання при підготовці фахівців з вищою освітою третього рівня;

- здійснювати моніторинг якості освіти й досягнень здобувачів третього рівня вищої освіти;

- організовувати та забезпечувати сучасні форми освітнього процесу здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня;

- будувати освітній процес у вищій школі на засадах використання інноваційних інформаційних технологій навчання історії при підготовці фахівців з вищою освітою третього рівня;

- на засадах реалізації принципу людиноцентризму та партнерства налагоджувати спілкування із фахівцями з вищою освітою третього рівня;

- презентувати власні наукові здобутки у вітчизняному і зарубіжному фаховому середовищі та впроваджувати їх у освітній процес підготовки студентів та здобувачів освітнього рівня PhD у галузі всесвітньої історії;

- встановлювати партнерську співпрацю з науково-дослідними установами, іншими ЗВО.

Місця проходження практики:

– Історичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

- Український державний університет імені Михайла Драгоманова;

- інші ЗВО України, з якими укладено договори про співпрацю;

– місце роботи аспіранта, якщо посада, яку він займає, відноситься до категорії професорсько-викладацького складу (за умов наявності Договору між ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України та роботодавцем аспіранта про проходження педагогічної практики).

Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

Результати навчання	Компетентності
<p>ПРН 7. Організувати викладання історичних дисциплін відповідно до завдань та принципів сучасної вищої освіти, вимог до його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення, використовувати різноманітні форми організації навчальної діяльності аспірантів, діагностики, контролю та оцінки ефективності навчальної діяльності.</p> <p>ПРН 9. Ефективно спілкуватися і взаємодіяти в науковому просторі, зокрема й міжнародному, для розв'язання різноманітних фахових вузькоспеціальних і загальних завдань у галузі всесвітньої історії та міждисциплінарних досліджень.</p> <p>ПРН 10. Презентувати результати власних оригінальних наукових досліджень державною та іноземною мовами в усній та писемній формі: продукувати і грамотно оформлювати різножанрові наукові тексти відповідно до сучасних вимог (стаття, есе, презентація, виступ на конференції, публічна науково-популярна чи наукова лекція тощо).</p> <p>ПРН 11. Організувати викладання історичних дисциплін відповідно до завдань та</p>	<p>ЗК 3. Здатність вільно використовувати академічну українську та іноземну (англійську або іншу відповідно до специфіки спеціальності) мови у професійній діяльності та дослідженнях.</p> <p>ЗК 4. Здатність вільно спілкуватися з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому українською та іноземною мовами з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань.</p> <p>ЗК 5. Здатність демонструвати значну авторитетність, інноваційність, високий ступінь самостійності, академічну та професійну добросовісність, постійну відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності.</p> <p>ЗК 7. Здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення.</p> <p>ФК 8. Здатність демонструвати оригінальність і творчий підхід до наукової роботи за фахом, відповідати на коментарі й критичні зауваження (усні і письмові).</p> <p>ФК 10. Здатність до викладацької</p>

<p>принципів сучасної вищої освіти, вимог до його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення, використовувати різноманітні форми організації навчальної діяльності аспірантів, діагностики, контролю та оцінки ефективності навчальної діяльності.</p> <p>ПРН 9. Ефективно спілкуватися і взаємодіяти в науковому просторі, зокрема й міжнародному, для розв'язання різноманітних фахових вузькоспеціальних і загальних завдань у галузі всесвітньої історії та міждисциплінарних досліджень.</p> <p>ПРН 10. Презентувати результати власних оригінальних наукових досліджень державною та іноземною мовами в усній та писемній формі: продукувати і грамотно оформлювати різножанрові наукові тексти відповідно до сучасних вимог (стаття, есе, презентація, виступ на конференції, публічна науково-популярна чи наукова лекція тощо).</p> <p>ПРН 11. Організовувати викладання історичних дисциплін відповідно до завдань та принципів сучасної вищої освіти, вимог до його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення, використовувати різноманітні форми організації навчальної діяльності аспірантів, діагностики, контролю та оцінки ефективності навчальної діяльності.</p> <p>ПРН 16. Здатність до аналітичного, прогностичного, проєктивного та рефлексивного мислення і відповідних дій, педагогічної емпатії, організаторської і комунікативної діяльності, володіння методологією педагогічної діяльності</p>	<p>діяльності в межах спеціальності 032 «Історія та археологія», здатність до аналітичного, прогностичного, проєктивного та рефлексивного мислення і відповідних дій, педагогічної емпатії, організаторської і комунікативної діяльності.</p> <p>ІК 2. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології в практиці наукового дослідження та в різних видах професійної діяльності.</p> <p>ІК 4. Здатність використовувати сучасні методи і технології наукової комунікації українською та іноземними мовами.</p> <p>СОК 1. Здатність забезпечувати безперервний саморозвиток і самовдосконалення, відповідальність за розвиток інших.</p> <p>СОК 2. Здатність слідувати етичним і правовим нормам у професійній діяльності.</p> <p>СОК 3. Здатність використовувати адекватні методи ефективної взаємодії з представниками різних груп (соціальних, культурних і професійних).</p> <p>СОК 4. Здатність працювати в команді, формувати позитивні відношення з колегами.</p>
--	---

Програма викладацької практики

Організатором практики фахівців третього (освітньо-наукового) рівня у галузі знань 03 гуманітарні науки, спеціальності В9 «Історія та археологія» є відділ аспірантури та відповідальний за організацію викладацької практики здобувачів, який призначається директором.

Етапи практики:

1. Консультативне засідання відділу аспірантури за участю відповідального за проходження викладацької практики та аспірантів з метою ознайомлення здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти з програмою практики, отримання завдань, рекомендацій та форм звітності.

2. Обговорення та затвердження програми практики здобувачів третього

(освітньо-наукового) рівня вищої освіти з керівником практики.

3. Спостереження за науково-педагогічною діяльністю викладачів бази практики.

4. Аналіз нормативних й наукових джерел щодо проблеми дослідження й освітнього процесу в сучасному ЗВО.

5. Планування, викладання та аналіз результатів власної науково-педагогічної діяльності.

6. Презентація впровадження в освітній процес підготовки здобувачів освіти третього (освітньо-наукового) рівня основних результатів своїх наукових досліджень;

7. Підготовка та подання звіту про проходження практики.

8. Обговорення з науковим керівником наукового доробку здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, а також методики проведення навчальних занять.

9. Презентація результатів практики на спільному засіданні відділу, в якому здійснюється дисертаційне дослідження аспіранта та відділу аспірантури.

Види діяльності аспірантів:

1. Аналітична діяльність з вивчення сучасних стратегій освіти у вітчизняному та європейському вимірі.

2. Рефлексивно-аналітична діяльність щодо усвідомлення власного наукового доробку й можливостей його імплементації.

3. Участь у наукових конференціях різного рівня, що проходять у ЗВО (бази практики).

4. Проведення наукових дебатів та презентація наукових ідей дослідження.

5. Вивчення досвіду викладання провідних викладачів ЗВО (бази практики).

6. Розробка дидактичного супроводу навчальних дисциплін, з урахуванням сучасних інноваційних тенденцій розвитку вищої освіти.

7. Самостійне проведення занять з навчальних дисципліни (лекцій, семінарів, практичних занять).

8. Індивідуальна робота із здобувачами вищої освіти, керівництво науковими дослідженнями здобувачів другого (магістерського) освітньо -

наукового рівня вищої освіти.

9. Участь у позааудиторних заходах, надання індивідуальної допомоги здобувачам другого (магістерського) освітньо-наукового рівня вищої освіти.

Контроль досягнень здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за результатами проходження практики:

По завершенні викладацької практики третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти аспіранти звітують про її виконання та одержують диференційований залік.

Звіт про проходження викладацької практики повинен мати відомості про виконання всіх розділів програми у відповідності до індивідуального плану аспіранта. Звіт повинен бути підписаний і оцінений керівником практики.

Підведення підсумків викладацької практики проводиться шляхом:

1. Аналізу звітної документації аспірантів (щоденника викладацької практики);
2. Виведення диференційованої оцінки за практику для кожного аспіранта-практиканта.

Після проходження викладацької практики подаються такі документи:

1. Наказ про проходження викладацької практики за підписом директора Інституту;
2. Розпорядження про проходження викладацької практики за підписом керівника відповідного структурного підрозділу ЗВО (бази практики).
3. Звіт про проходження практики з щотижневим зазначенням виконаних робіт;
4. Календарний план проходження практики, підписаний керівником викладацької практики від Інституту та керівником викладацької практики від ЗВО (бази практики);
5. Календарний графік проходження практики, підписаний керівником викладацької практики від Інституту та керівником викладацької практики від ЗВО (бази практики);
6. Відгук керівника практики від ЗВО (бази практики) про проходження практики;

7. Відгук керівника практики від Інституту про проходження практики;
8. Текст однієї з лекцій за час проходження викладацької практики;
9. Аналіз відвіданого семінарського заняття, здійсненим аспірантом-практикантом з висновком керівника викладацької практики від ЗВО (бази практики);
10. Аналіз проведеного аспірантом-практикантом лекційного заняття, здійснений та підписаний керівником викладацької практики від ЗВО (бази практики);

Система оцінювання науково-професійних досягнень здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти в процесі проходження практики:

Критерії оцінювання

- Креативність, активність, ініціативність аспіранта у процесі виконання завдань практики.
  - Якість, коректність, теоретична ґрунтовність та практична доцільність наданих методичних матеріалів.
  - Ґрунтовність репрезентації власного наукового доробку.
  - Змістовність виступу на конференції.
  - Дотримання здобувачем третього освітньо-наукового рівня вищої освіти академічної доброчесності, етичних правил, правил внутрішнього розпорядку університету.
  - Доцільність впровадження наукових здобутків на заняттях.
  - Повнота, логічність і досконалість звіту про проходження практики.
- Підсумкову оцінку практики надає відділ аспірантури з урахуванням висновків відповідального за проходження викладацької практики по Інституту.